

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA , 's-GRAVENHAGE

Datum 24 januari 2014
Betreft Beantwoording vragen over het bericht dat het Rijk met verkeerde cijfers rekent en het bouwen van windmolens op zee veel duurder gaat uitpakken

Geachte Voorzitter,

Hierbij zend ik u de antwoorden op de vragen van de leden Klever en De Graaf (beiden PVV) over het bericht dat het Rijk met verkeerde cijfers rekent en dat het bouwen van windmolens op zee veel duurder gaat uitpakken (ingezonden 20 december 2013 onder nummer 2013Z25345)

1

Wat is uw reactie op het bericht 'Minister rekent verkeerd'?¹⁾

Antwoord

In het artikel wordt de link gelegd tussen de haalbaarheidsstudie windenergie binnen de 12 mijlszone en de afspraken over de veertig procent kostendaling in het SER-akkoord. Ik wil dit graag ophelderen.

Het is juist dat ik samen met de minister van IenM de haalbaarheid van windmolens binnen de 12 nautische mijl onderzoek. Het uitgangspunt voor deze studie is de veronderstelling dat windenergie binnen de 12 nautische mijl goedkoper is dan windenergie buiten de 12 nautische mijl. De haalbaarheidsstudie bevindt zich in de afrondende fase. Ik hoop de Kamer in de eerste helft van 2014 over de resultaten te kunnen informeren.

¹ 'Minister rekent verkeerd', Haarlems Dagblad 18 december 2013

Daarnaast is het juist dat er in het SER-akkoord een afspraak is gemaakt over een kostenreductie van veertig procent. Zoals ik al eerder heb aangegeven, heeft de windenergiesector zelf aangegeven een kostenreductie van veertig procent in 2020 te kunnen realiseren. Dit zijn de partijen die de windmolenparken in de praktijk moeten gaan bouwen. Ik hecht veel waarde aan het inzicht van de sector en de ondertekening van dit energieakkoord.

Het is echter onjuist dat verondersteld wordt dat deze veertig procent kostenreductie geheel gerealiseerd moet worden door het bouwen van windenergie binnen de 12 nautische mijl.

De veertig procent kostenreductie moet plaats vinden op basis van meerdere facetten. Zo speelt innovatie hier een grote rol. Er is dan ook een belangrijke rol weggelegd voor het Topconsortium van Kennis en Innovatie voor Wind op Zee (TKI WOZ).

Dit is op zich een correct antwoord van de Minister. Wat hij vergeet te melden is, dat de aanleiding tot het onderzoek of en hoeveel het plaatsen dicht onder de kust voordeliger is, voortkomt uit een opmerking van Kamerlid Jan Vos - PvdA. Deze stelde tijdens het begrotingsdebat in januari 2013 dat 'bouwen dicht onder de kust 40% goedkoper is'. Inmiddels weten zowel het Kamerlid als de Minister dat er destijds een onjuiste claim is neergelegd. Voortschrijdend inzicht? De 40% is gebaseerd op de veronderstellingen vanuit de industrie dat *op termijn* de prijs per kWh tot 40% voordeliger kan worden. Hoe? Schaalgrootte van de windparken, efficiëntere windturbines, toename van de kennis. De Minister legt een belangrijke rol neer bij het TKI WOZ, en schuift daarmee (een groot deel van) de verantwoording hiervoor naar de industrie. De Minister kan ook de ontwikkelaars en exploitanten van windparken 'een sterk advies tot samenwerking' geven om de gewenste schaalgrootte te bereiken. Alleen daarmee kan men in de buurt komen van de geclaimde kostenreductie. (De 40% is inmiddels door het Economisch Bureau voor de Bouw afgezwakt. Zij vinden 25% al een hele uitdaging)

2

Kunt u aangeven hoeveel kostenreductie er behaald wordt door windturbines op zee op 6 km afstand van de kust te plaatsen, in plaats van uit het zicht op minimaal 50 km afstand?

Antwoord

Onderdeel van de haalbaarheidsstudie windenergie binnen de 12 nautische mijl is een Maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA). Hierin worden alle voor- en nadelen van een investering in geld uitgedrukt ('gemonetariseerd'). De MKBA is gebaseerd op de nu beschikbare gegevens. Dit betekent dat uiteindelijke kostenvoordelen lager of hoger kunnen uitvallen wanneer er meer details van gebieden bekend zijn. Zoals ik al aangaf in mijn antwoord op vraag 1 is de haalbaarheidsstudie op dit moment in de afrondende fase. Ik kan daarom geen precieze uitspraken doen over hoeveel kostenreductie er behaald wordt. Wel kan ik aangeven dat de veronderstelling dat het realiseren van windenergie dicht bij de kust voordeliger is dan verder weg op zee, wordt ondersteund door de eerste uitkomsten van de MKBA.

De door de Minister geciteerde MKBA toont aan dat het bouwen onder de kust - vanaf 5,4 km van het strand - inderdaad iets voordeliger is. Hoeveel? Volgens de MKBA scheelt dit 0,6% op de totaal investering van Euro 15 miljard voor de bouw van de parken en Euro 18 miljard voor de subsidie hiervan.

3

Klopt het dat u de cijfers over de 40% kostenreductie heeft ontvangen van de industrie en, specifiek nog, van Siemens? Zo nee, kunt u aangeven wat de bron is van deze berekening?

Antwoord

In de beantwoording van eerdere vragen van het lid Leegte (VVD) ben ik reeds ingegaan op de veertig procent kostenreductie. Zoals hierboven is aangegeven, heeft de sector zelf aangegeven veertig procent kostenreductie te kunnen halen. Daaraan heeft zij zich ook gecommitteerd. Het Energieakkoord is door verschillende onafhankelijke organisaties doorgerekend, waaronder ECN. Uit de doorrekening is gebleken dat de gestelde doelstellingen voor duurzame energie binnen bereik zijn met de afspraken uit het SER-akkoord. ECN heeft zijn eigen aannames gehanteerd waarin diverse aspecten en ervaringen zijn meegenomen die representatief zijn voor de ontwikkelingen in de komende jaren.

4

Deelt u de analyse van de bewonersplatformen dat het plaatsen van windturbines voor de kust zal resulteren in verlies van 15.000 banen in de toeristische sector? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Wanneer er inderdaad windmolens dichtbij de kust worden geplaatst, kan dat effect hebben op het toerisme en de daarbij behorende werkgelegenheid.

Een eerste onderzoek in het kader van de haalbaarheidsstudie laat in ieder geval een negatief effect zien op de beleving en de bezoekenintensiteit voor die locatie. Dit onderzoek maakt deel uit van de eerder genoemde haalbaarheidsstudie. Het onderzoek geeft alleen percentages, dus het verlies van 15.000 banen is door het Bewonersplatform Leefbare Kust zelf gekwantificeerd, waarbij naar ik aanneem gebruik is gemaakt van de eerste resultaten van het onderzoek. Een afvaardiging van het Bewonersplatform Leefbare Kust zat hierbij in de begeleidingsgroep.

Graag merk ik op dat de in het onderzoek gepresenteerde effecten gebaseerd zijn op vragen over de bereidheid tot een toeristisch bezoek aan kustlocaties bij mogelijke plaatsing van windmolens op verschillende afstanden van de kust en niet op metingen van daadwerkelijke effecten. Zoals het rapport zelf ook stelt, zal in de praktijk doorgaans een (veel) kleiner percentage mensen het voorgenomen gedrag daadwerkelijk vertonen. Ten slotte wordt bij de maatschappelijke kosten en baten gekeken naar de effecten van het plaatsen van windmolens in de 12 mijlszone op nationaal niveau en niet alleen naar de regionale effecten.

Het in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu door ZKA uitgevoerde onderzoek is heel duidelijk. Ca 22% van de ondervraagden geeft aan de kust waar windparken op 5,4 kilometer uit de kust staan, minder vaak of niet meer te zullen bezoeken. Dit antwoord is gebaseerd op een foto met 31 molens op 5,4 kilometer afstand. In realiteit zullen dit ongeveer 200 molens worden tussen Bloemendaal en Katwijk, wanneer deze plannen gerealiseerd zullen worden. De Minister haalt aan dat het rapport zelf ook stelt, zal in de praktijk doorgaans een (veel) kleiner percentage mensen het voorgenomen gedrag daadwerkelijk vertonen. Dit is een selectieve quote uit het rapport.

Wat het rapport werkelijk op pagina 8 stelt, is:

Interpretatie uitkomsten

Bij het interpreteren van de uitkomsten over de te verwachten effecten van een windpark binnen de 12-mijlszone moet rekening worden gehouden met het feit dat nadrukkelijk onderzoek is gedaan naar de effecten van één windpark op de beleving van de kust en het bezoek aan de kust met zicht op dit windpark. Er is geen onderzoek gedaan naar de effecten van meerdere windparken naast of achter elkaar.

Daarnaast moet met een aantal andere zaken rekening worden gehouden. Zo is men vooraf niet over alle aspecten van een bestemming op de hoogte en spelen meerdere aspecten een rol in het beslissingsproces (zoals afstand, bereikbaarheid, alternatieven, prijs, beschikbaarheid accommodatie, etc.). In het onderzoek is men duidelijk geconfronteerd met een windpark voor de kust waardoor men hier selectief op gericht was. Verder toont grootschalig onderzoek naar de correlatie tussen voorgenomen en daadwerkelijk gedrag aan dat niet iedereen zijn/haar gedrag juist voorspelt ⁴.

4

*De curve van de relatie tussen voorgenomen gedrag en daadwerkelijk gedrag is genoemd naar Daniel Yankelovich en verloopt exponentieel: als 100% aangeeft een bepaald gedrag te vertonen, zal in de praktijk doorgaans 70-80% dit gedrag vertonen, bij 20% is dit doorgaans 5-7% en bij 10% circa 4-5%. Met deze zogenaamde “Yankelovich-correctie” is geen rekening gehouden bij de weergave van de effecten in dit rapport. Een deel van de bezoekers die aangeeft een bestemming (waarschijnlijk) niet te bezoeken als er een windpark voor de kust ligt, zal in de praktijk toch komen. **Anderzijds kunnen ook bezoekers die aangegeven een bestemming wel te (blijven) bezoeken met een windpark in de praktijk de bestemming toch niet meer bezoeken.***

Gezien het eerder gestelde, 31 windmolens op een foto versus 200 windmolens in de praktijk, is de aanname gerechtvaardigd dat veel geënquêteerden inderdaad zullen afwijken van hun antwoord, en deze kuststrook zullen verruilen voor één waar wel een vrij uitzicht is.

De manier waarop het Bewonersplatform Leefbare Kust het aantal bedreigde banen heeft uitgerekend, is gebaseerd op de volgende gegevens:

1. De toeristische uitgaven langs de Nederlandse Kust bedraagt 4,5 miljard Euro per jaar. (bron: NBTC)
2. De gemiddelde omzet is 85000 Euro per voltijd baan. (Koninklijke Horeca Nederland)
3. Wanneer 20% van de recreanten wegblijft door plaatsing van windparken voor de kust, zal dit ongeveer 10500 voltijd banen kosten. Gezien het seizoenskarakter van deze banen wordt dit aantal met een factor 1,6 vermenigvuldigd. Derhalve ca 16000 banen.

5

Bent u bereid om bij ieder windturbineproject met een mogelijk negatieve invloed op het toerisme het dreigende verlies van banen te onderzoeken, en de Kamer hierover te informeren?

Antwoord

De mogelijke effecten op toerisme en recreatie zijn reeds onderdeel van de milieueffectrapportage

(MER), dat verplicht is voor vrijwel elk nieuw windmolenpark. In het besluitvormingsproces zijn bij wet verschillende inspraakmomenten voorzien. Om de Kamer apart te informeren over dit aspect bij elk voornemen, van welk formaat dan ook, lijkt mij dan ook onnodig.

(w.g.) H.G.J. Kamp

Minister van Economische Zaken

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Directie Energie en Duurzaamheid